

Behandling av:

## Rapport 7/2023 Kommunens bruk av innkjøpsmakt - samkjøpsavtaler

Sak	Utvalg	Møtedato
31/23	Kontrollutvalget	21.03.2023

### Sekretariatslederen fremmer følgende forslag til vedtak:

#### Kontrollutvalget innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret er opptatt av at Oslo kommune, som en av Norges største innkjøpere med anskaffelser for rundt 31 milliarder kroner årlig, bruker sin innkjøpsmakt til å sikre gode, effektive og samfunnsansvarlige løsninger for byens innbyggere og næringsliv og skape tillit til Oslo kommune som tjenesteyter, byutvikler og samfunnsaktør. Oslo kommune skal sikre trygge og ordnede lønns- og arbeidsvilkår, motvirke sosial dumping og bekjempe arbeidslivskriminalitet i kommunens bygge- og tjenestekontrakter. Anskaffelser er også et viktig verktøy i arbeidet for å akselerere det grønne skiftet.

Bystyret merker seg at Kommunerevisjonens rapport 7/2023 *Kommunens bruk av innkjøpsmakt – samkjøpsavtaler* viser at kommunens arbeid et godt stykke på vei har vært innrettet slik at det har bidratt til at kommunen har benyttet sin innkjøpsmakt til å oppnå gode økonomiske betingelser, akseptable lønns- og arbeidsvilkår og andel timer utført av faglærte og lærlinger, og til å ivareta klima- og miljøhensyn.

Bystyret merker seg videre at det samtidig har vært mangler og svakheter i dette arbeidet, særlig knyttet til bruken av samkjøpsavtalene, herunder kontroll og oppfølging av kjøp. Det medfører risiko for at kommunen i en del tilfeller har betalt mer enn nødvendig, eller at leverandører ikke har etterlevd kravene til lønns- og arbeidsvilkår, faglærte, lærlinger, klima eller miljø.

### Saken gjelder:

Oslo kommune er en av Norges største innkjøpere med anskaffelser for rundt 31 milliarder kroner i året. Kommunen skal bruke sin innkjøpsmakt til å sikre gode, effektive og samfunnsansvarlige løsninger for byens innbyggere og næringsliv og skape tillit til Oslo kommune som tjenesteyter, byutvikler og samfunnsaktør. Oslo kommune skal sikre trygge og ordnede lønns- og arbeidsvilkår, motvirke sosial dumping og bekjempe arbeidslivskriminalitet i

kommunens bygge- og tjenestekontrakter. Anskaffelser er også et viktig verktøy i arbeidet for å akselerere det grønne skiftet.

Kommunerevisjonens rapport 7/2023 *Kommunens bruk av innkjøpsmakt – samkjøpsavtaler* er resultatet av en forvaltningsrevisjon av kommunens bruk av innkjøpsmakt for å oppnå gode økonomiske betingelser og lønns- og arbeidsvilkår, og ivareta klima- og miljøhensyn. Forvaltningsrevisjonen er forankret i kontrollutvalgets vedtak av 25.01.2022 (sak 5) og supplerende informasjon under eventuelt i kontrollutvalgets møte 01.03.2022. Den tilhører området «Anskaffelser, kontraktsoppfølging og tiltak mot arbeidslivskriminalitet», jf. bystyrets vedtak om Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2020–2024 av 21.10.2020 (sak 283).

Kommunerevisjonen har undersøkt om arbeidet med anskaffelser er innrettet slik at det kan bidra til at kommunen utnytter sin innkjøpsmakt til å oppnå gode økonomiske betingelser og lønns- og arbeidsvilkår, og ivareta klima- og miljøhensyn. Dette blir belyst gjennom følgende delproblemstillinger:

1. Har kommunen oppnådd konkurransedyktige priser?
2. Har kommunen sikret at leverandørene har akseptable lønns- og arbeidsvilkår, herunder andel timer fagarbeidere og lærlinger som forutsatt?
3. Har kommunen sikret at leverandørene etterlever klima- og miljøkrav?
4. Hvordan bidrar Utviklings- og kompetanseetatens til andre virksomheters anskaffelser?

Det er sett på Utviklings- og kompetanseetatens arbeid med utvalgte samkjøpsavtaler, etatens bidrag til andre virksomheters anskaffelser, og Bydel Alna, Bydel Nordstrand, Bydel St. Hanshaugen, Helseetaten, Utdanningsetaten og Velferdsetatens gjennomføring av anskaffelser i form av avrop på samkjøpsavtaler.

Kommunerevisjonen konkluderer som følger:

#### *Konkurransedyktige priser*

Det var stort sett god konkurranse om avtalene og markerte prisforskjeller mellom tilbyderne i flertallet av konkurransene. Det kan indikere at det stort sett var avtalt konkurransedyktige priser i disse tilfellene, gitt øvrige betingelser i avtalene som kunne være prisdrivende. Det var samtidig noen tilfeller med få tilbydere eller små prisforskjeller. Det gir risiko for at prisene ikke var konkurransedyktige i de tilfellene. Det ble ikke gjennomført tilstrekkelig kontroll og oppfølging av fakturerte priser. Sviktende kontroll og oppfølging øker risikoen for at det betales høyere pris enn det som følger av samkjøpsavtalene.

#### *Krav til lønns- og arbeidsvilkår, fagarbeidere og lærlinger*

Det var i all hovedsak avtalt akseptable krav til lønns- og arbeidsvilkår, fagarbeidere og lærlinger på de undersøkte punktene. Det var samtidig enkelte tilfeller der Kommunerevisjonen mener det kunne være mangler eller svakheter i avtalene. Det ble ikke gjennomført tilstrekkelig kontroll. Hvis det ikke gjennomføres tilstrekkelig kontroll, øker risikoen for uakseptable arbeidsvilkår, ev. også arbeidslivskriminalitet.

Videre ble det gjennomført en del kjøp utenfor samkjøpsavtalene. Det kan medføre leveranser hvor kravene til lønns- og arbeidsvilkår, faglærte og lærlinger ikke ivaretas.

#### *Klima og miljø*

Det var i all hovedsak inngått avtaler som kunne bidra til å fremme klimavennlige løsninger og

minimere miljøbelastningen på de undersøkte områdene i de avtalene hvor det var relevant. Det var ikke avtalt krav til transport for leker og formingsmateriell. Utviklings- og kompetanseetaten hadde lagt til grunn at markedet ikke var modent for det.

Det ble ikke gjennomført tilstrekkelig kontroll. Hvis det ikke gjennomføres tilstrekkelig kontroll, øker det risikoen for mangler eller svakheter i etterlevelsen av avtalte klima- og miljøkrav. Dessuten medførte kjøp utenfor avtalene risiko for redusert innkjøpsmakt også på dette området.

Bistand fra Utviklings- og kompetanseetaten til andre virksomheters anskaffelser Utviklings- og kompetanseetaten la langt på vei til rette for kostnadseffektive klima- og miljøvennlige anskaffelser som ivaretok krav til lønns- og arbeidsvilkår og andel fagarbeidere og lærlinger. Utviklings- og kompetanseetatens arbeid med samkjøpsavtalene, informasjon på intranett, kursvirksomhet og tilbud om bistand mv. var samlet sett egnet til på en god måte å bidra til andre virksomheters anskaffelser. Det var en svakhet at det ikke var etablert et godt system for informasjon til aktuelle virksomheter om vesentlige avvik som etaten ble kjent med.

#### *Samlet konklusjon*

Forvaltningsrevisjonen viser at kommunens arbeid et godt stykke på vei har vært innrettet slik at det har bidratt til at kommunen har benyttet sin innkjøpsmakt til å oppnå gode økonomiske betingelser, akseptable lønns- og arbeidsvilkår og andel timer utført av faglærte og lærlinger, og til å ivareta klima- og miljøhensyn. Det har samtidig vært mangler og svakheter i dette arbeidet, særlig knyttet til bruken av samkjøpsavtalene, herunder kontroll og oppfølging av kjøp. Det medfører risiko for at kommunen i en del tilfeller har betalt mer enn nødvendig, eller at leverandører ikke har etterlevd kravene til lønns- og arbeidsvilkår, faglærte, lærlinger, klima eller miljø.

Kommunerevisjonen kommer med anbefalinger til byråden for finans, Utviklings- og kompetanseetaten, Bydel Alna, Bydel Nordstrand, Bydel St. Hanshaugen, Helseetaten, Utdanningsetaten og Velferdsetaten. Det er varslet relevante tiltak.

Møtebok sendes byråden for finans, byråden for helse, eldre og innbyggertjenester, Utviklings- og kompetanseetaten, Helseetaten, Utdanningsetaten, bydelene og bydelsutvalgene i Alna, Nordstrand og St. Hanshaugen, øvrige bydeler og bydelsutvalg og Kommunerevisjonen.

#### **Vedlegg:**

Kommunerevisjonens rapport 7/2023